

Nederlandse speechschrijvers

Altijd in de schaduw

Word je in Amerika op handen gedragen als speechschrijver van de president (Jon Favreau) — hier is het een zogeheten *dark profession*. Door Peter Kee

Jon Favreau schreef de speeches waar Barack Obama furore mee maakte. Favreau is 27 jaar en wordt als hoofd speechschrijver het jongste lid van president Obama's team in de West Wing van het Witte Huis. De twee ontmoetten elkaar vlak voor de toespraak van Barack Obama op de Democratische Conventie van 2004. Favreau, toen werkzaam voor John Kerry, hoorde Obama oefenen, signaleerde een overbodige zin en gaf hem wat wijzigingen mee. Die opmerkingen maakten zoveel indruk op de senator dat hij het wonderkind in 2005 benaderde. Favreau zat op dat moment zonder werk en was volgens eigen zeggen vooral een groot kenner van de happy hours in de bars van Washington. Voor half geld drinken was een budgettaire noodzaak. Omdat de presidentscampagne van Obama pas in 2007 begon had Favreau, meestal kortweg Fav genoemd, de tijd om de manier van spreken van zijn baas goed in zich op te nemen. Een toespraak is immers pas echt geslaagd als het publiek het gevoel krijgt dat de woorden rechtstreeks uit het hart van de spreker zelf komen. Fav's absorbeerde stem, mimiek en bewegingen van zijn baas wat later leidde tot historische toespraken als die waarin Obama reageerde op de radicale uitlatingen

van zijn vroegere dominee, Jeremiah Wright. Obama ging in op de rassenverhoudingen in Amerika, onder meer door over zwart én blank racisme te spreken en door uitgebreid zijn eigen afkomst te schetsen.

Norbert Both, speechschrijver bij Shell, was diep onder de indruk. 'Toen ik die toespraak las dacht ik: hier zou Martin Luther King trots op zijn. Het verhaal lag ook retorisch in zijn verlengde.' Both werkte zelf op 25-jarige leeftijd als assistent van Joegoslavië-onderhandelaar Lord Owen. Both schreef teksten voor hem en legde zijn bevindingen vast in een boek over Joegoslavië (*In de fuik van goede bedoelingen*) over de Nederlandse politiek ten opzichte van Joegoslavië. 'Ik had met Owen misschien een vergelijkbare relatie als Favreau met Obama en ben ervan overtuigd dat een ervaren leider gebaat is bij de adviezen van een creatieve, jonge schrijver. De botsing der geesten — en juist die van jong en oud — leidt vaak tot optimaal resultaat. Bill Clinton, Colin Powell en Condoleezza Rice werkten ook met heel jonge mensen.'

Toch is dit in Nederland allerminst gebruikelijk. 'Zulke wonderkinderen kennen we in Nederland niet echt,'

Norbert Both

HOLLANDE HOOFDE

zegt Renée Broekmeulen, speechschrijver van onder meer Wouter Bos. 'Onderling maken we daar grappen over, want de meesten van ons zijn helaas zo jong niet meer.' Broekmeulen was twaalf jaar geleden een van de eerste speechschrijvers bij de Nederlandse overheid en tegenwoordig een veelgevraagd freelancer. Bos benaderde haar nadat hij werk van haar had gelezen.

'Dit is een erebaan, niet alleen omdat Bos vice-premier is, maar

ook omdat hij een uitstekend spreker is. Zo'n kans krijg je niet vaak. Het is hard werken want hij houdt zo'n twee tot zes toespraken per maand. Ambtenaren helpen me met de inhoud, ik zorg voor een basistekst. De uiteindelijke toespraak komt tot stand in wisselwerking met Bos. Wat dat betreft kun je onze manier van werken best met die van Obama en Favreau vergelijken.' Groot verschil is dat de

speechschrijver in Nederland niet op het schild wordt gehesen, waar dat in Amerika wel het geval is. 'Na het lezen van boeken van speechschrijvers die in het Witte Huis hebben gewerkt heb ik natuurlijk ook wel eens gedagdroomd,' zegt Broekmeulen. 'Ik zou over een paar jaar bijvoorbeeld een boek kunnen schrijven over "woorden voor Wouter". Maar dat is *not done* in Nederland, en het zou me mijn klanten kosten. Speechschrijven is toch vooral een dienstverlenend beroep, *the dark profession*. De slimme ondernemer die een paar jaar geleden een prijs in het leven wilde roepen voor de beste speechschrijver maakte een ernstige denkfout. De speeches zijn nooit van ons. Je helpt mensen bij een toespraak, de een wat meer dan de ander.' Premier Balkenende heeft ook een speechschrijver, maar gaf onlangs in *Buitenhof* aan 'alles per definitie' zelf te schrijven. Hoe zit dat? 'De minister-president draagt de volle

verantwoordelijkheid voor alle teksten die hij uitspreekt. Per definitie,' zegt een woordvoerder van Algemene Zaken. 'Hij is erop aanspreekbaar, zijn adviseurs zijn irrelevant.'

Norbert Both werkte drie jaar voor toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Ben Bot, een opdrachtgever die nooit geheimzinnig deed over herkomst van zijn toespraken. 'Hij stelde me gewoon voor als de auteur van zijn teksten. Een spreker met genoeg zelfvertrouwen gaat zo met zijn mensen om.' Both hoeft dus niet geheimzinnig te doen over een toespraak waar hij echt tevreden over was. 'Minister Bot hield in 2005 een verzoeningstoespraak in Indonesië. Hij betuigde daar namens het kabinet spijt over de gewelddadige scheiding der wegen met de woorden "terugkijkend kunnen we vaststellen dat Nederland daar aan de verkeerde kant van de geschiedenis heeft gestaan", een zin die het tot de geschiedenis canon heeft geschopt. Daags daarvoor had hij de Nederlands-Indische gemeenschap over zijn eigen kampverleden en het belang van verzoening verteld. De aanwezigen kregen er kippenvel van. Daar ben ik nu nog trots op.'

Bas van Horn werkte zeven jaar als speechschrijver bij VROM en versleet in die tijd acht ministers. Remkes, Pronk, Kamp, Van Geel, Dekker, Winsemius, Cramer en Vogelaar. 'De werkwijze was bij elk van deze ministers anders,' zegt Van Horn. 'Remkes wilde op een wervende manier beleid verkopen, terwijl bij Vogelaar het politieke aspect veel meer voorop stond; waar

staat Vogelaar en hoe wil zij zich positioneren in het debat.' De onlangs vertrokken minister was zelf vooral enthousiast over een soort lezing die zij hield voor een welzijnsinstelling. Het was een breed verhaal over vormingswerk en verheffing van het volk. Toen dat stuk bij haar lag, zag ik drie gemiste oproepen van de minister. Ik schrok me dood, dacht dat er iets mis was, maar ze belde om me te complimenteren.' De ophef over Favreau vindt Van Horn overtrokken. 'Die speeches van Obama zijn een soort baptistenpreken. Waar nu *Yes we can* staat, stond voorheen *Amen* of *Halleluja*. Met zulke platte teksten zou je hier niet mee weg komen.'

Both is wel enthousiast en beschouwt de erkenning van Favreau als een erkenning van zijn vak. 'Iedereen zegt dat we leven in een tijd waarin het alleen om het beeld gaat. Dat geloof ik niet. Als je de woorden niet kunt vinden, win je geen verkiezingen. Helemaal heeft een speechschrijver slechts een beperkte houdbaarheid. Je kunt dit werk een aantal jaren doen en dan is het op. Het is zo veeleisend: alleen achter die computer, weer dat lege scherm en toch moet dat verhaal er komen, deadlines zijn in beton gegoten, telkens spuit de adrenaline door je bloed. Dat kan niet gezond zijn. Op een gegeven moment heb je geen inspiratie meer. Je moet er dus op tijd mee stoppen.'

Column
TWAN HUYS

Nweek

Obama. Die is ontspanning. 's Morgens eerst het RTL Nieuws, dan een wandelingetje met de hond en als ik terugkom, kijk ik het NOS Journaal. Ik lees geen kranten en wil toch een beetje bijblijven. Ik wil altijd iets zien waar ik wijzer van word. Ik ka van nonchalann. Hij heeft een combinatie van nonchalane, zeik ik in mijn broek van het broers en zussen over en dan dan zeggen hoofd, schei een keer mee uit.'

Maar ik kan dat niet.

".....
.....
....."

Dit gaat gebeuren

Zaterdag

XXXX

Zondag

XXX

Maandag

XXX

Dinsdag

XXX

Woensdag

XXX

Donderdag

XXX

Vrijdag

XXX

